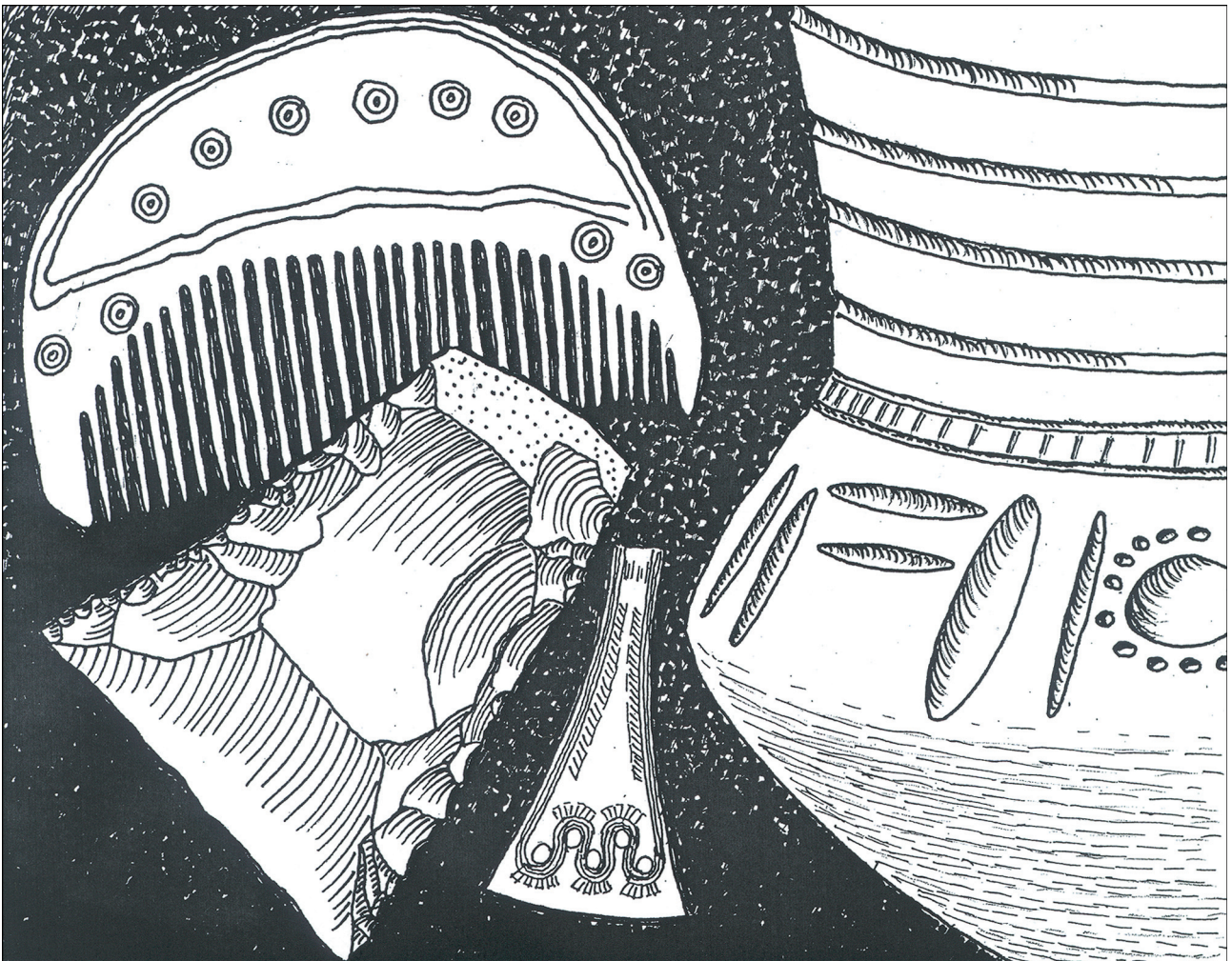

Schaktningar vid fornlämningar

Björlanda 52 och 374 | Storegården 1:3, 1:8 m.fl. | Gravfält och boplatser
Förundersökning 2007 | Göteborgs kommun

Ulf Ragnesten

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs Stadsmuseum 2008
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.stadsmuseum.goteborg.se

OMSLAGETS GRAFISKA FORM
Mimmi Andersson
Teckning: Hans Dillner

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

FORNLÄMNINGARNA BJÖRLANDA 52 OCH 374

Förundersökning

INLEDNING

På uppdrag av Länsstyrelsen, Västra Götalands län utförde Göteborgs Stadsmuseum en förundersökning i form av schaktövervakning vid gravfältet Bj 52 och boplatsen Bj 374. Ärendet rörde kabelnedläggning av Göteborg Energi AB. Schaktningsövervakningen utfördes längs två sträckor omfattande totalt ca 280 m i anslutning till de berörda fornlämningarna. Vid båda fornlämningarna påträffades förhistoriska kyrkurlager, anläggningar och fynd.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslut nr:	431-40789-2006
GSM dnr	875/06 5331
Uppdragsgivare:	Göteborg Energi AB
Läge:	Storegården 1:3, 1:8 m.fl., Björlanda sn, Göteborgs kommun (fig. 1-2)
Ekonomisk karta:	7B 2c
Koordinater i rikets nät:	X 6411,2 / Y 1263,3
Grävningsorsak:	Kabelnedläggning
Grävningsinstitution:	Göteborgs Stadsmuseum
Tidpunkt för undersökning i fält:	2007-05-14--05-30
Undersökt yta:	ca 50 m ²
Antal arkeologtimmar i fält:	16
Antal maskintimmar:	16
Platsledare:	Ulf Ragnesten
GSMA nr:	060046

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Gravfältet Bj 52 ligger på en bergsrygg med en mindre väg som begränsar området i söder (del av Nolviksvägen). I den västra delen sluttar gravfältsområdet nedåt och marken är något sank. Det var i närheten av detta sankparti som schakt drogs (fig. 3).

Boplatsen Bj 374 ligger i en svag dalgång som är belägen i ett höjddparti i ter-

2

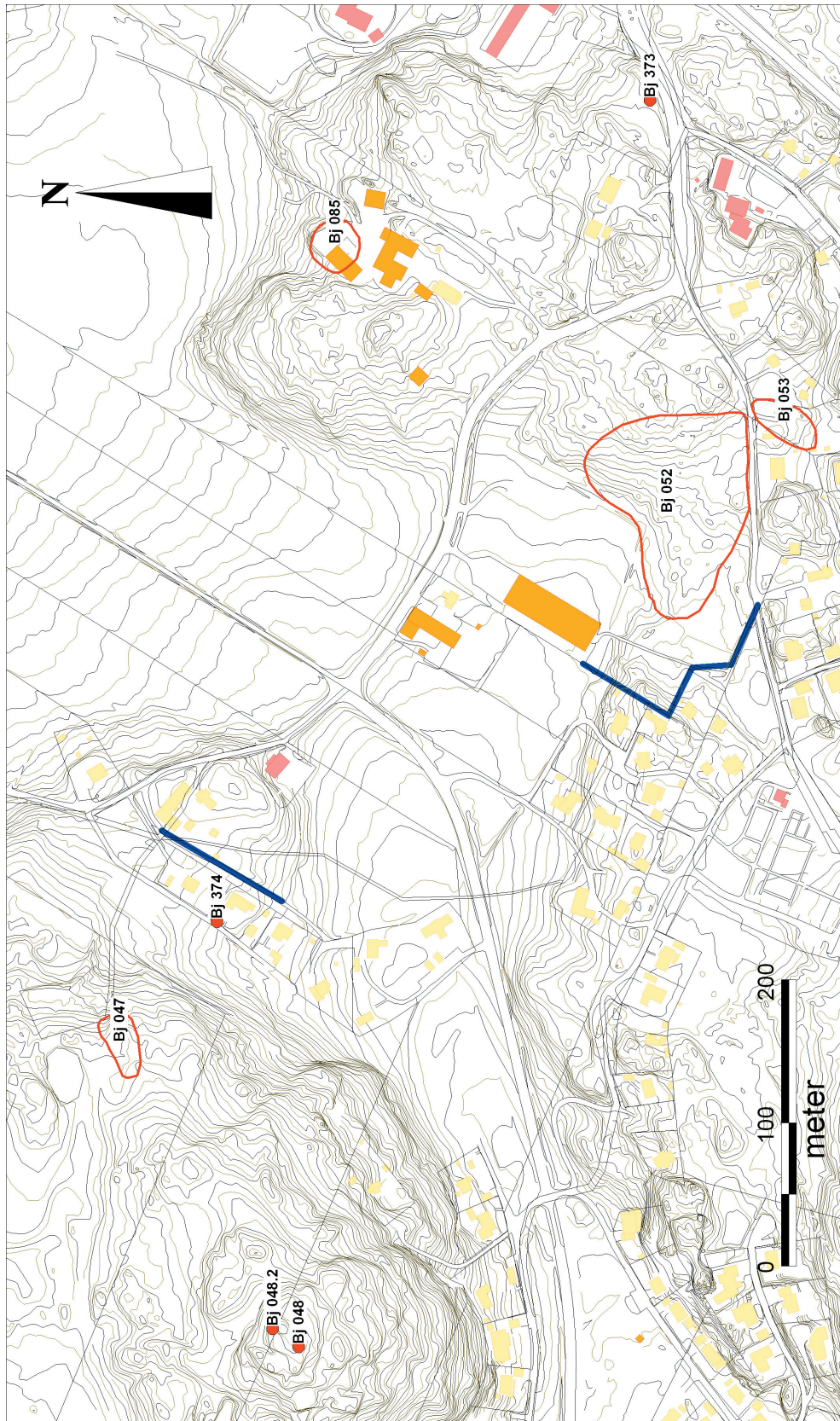

Fig. 2. Sträckorna markerade med blått schaktkontrollerades.

Fig. 3. I ett något sankt parti väster om gravfältet Bj 52 utfördes schaktövertvakningen. Foto mot norr.

Fig. 4. Schaktkontrollen öster om boplatsen Bj 374 utfördes i kanten av en väg. Foto mot sydväst.

rängen. Marken är uppodlad runtom boplatsen och flera boningshus och en ladugård finns i direkt anslutning till boplatsen. Den aktuella schaktningen utfördes i västra kanten av en väg som gick i riktning NO-SV på boplatsens östra del (fig. 4).

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

Bj 52 utgörs av ett gravfält omfattande ca 50 runda stensättningar, 4 högar och 1 skeppssättning. I fornminnesregistret har det en utbredning på 130 x 40-100 m. Direkt söder om Kongahällavägen ligger Bj 53 som tidigare ingick i Bj 52. Fornlämningen Bj 53 undersöktes 1939 av Åke Fredsjö vid Göteborgs Arkeologiska Museum. Fyndmaterialet utgjordes av brända ben, järnföremål och keramik. Den undersökta delen av gravfältet daterades utifrån fynd och gravform till vikingatid.

Bj 374 är en boplatz belägen ca 400 m nordväst om Bj 52. Från platsen har det under första hälften av 1900-talet insamlats ett fyndmaterial bestående av en spånspilspets med tånge, tre skivskrapor, två kärnyxor varav en av grönsten och en av flinta samt sju flintavslag. Dessutom har fornlämningen delundersökts vid ett antal tillfällen (1992, 1993 och 2006). Vid undersökningarna inom den södra delen som utfördes under tidigt 1990-tal utgjordes fyndmaterialet av 2 avslag med retusch, 1 stycke med tillhuggning, 2 övriga redskap, 1 plattformskärna och 42 avslag. Vid förundersökningarna 1993 påträffades ett liknande fyndmaterial (Ragnesten 2000). Fynden påträffades i ett kulturlager och daterades dels till mesolitikum, dels till neolitikum.

Under våren 2006 förundersöktes den norra delen av fornlämning Bj 374. Även här påträffades ett mindre stenåldersmaterial, men framför allt ett kulturlager i vilket keramik och lerklining framkom. Boplatsen Bj 374 slutundersöktes hösten 2006 i den norra delen. Härvid påträffades en omfattande gårdsmiljö från romersk järnålder med bl.a. långhus, odlingsspår, en brunn och en ugn (Nieminen 2008).

UNDERSÖKNINGSMETOD

Schaktövervakningen väster om gravfältet Bj 52 och i östra kanten av boplatsen Bj 374 utfördes så att en grävmaskin grävde upp schakt som var 0,6-1,0 m breda längs den planerade ledningen på de platser arkeologen anvisade längs sträckan. Schakten var aldrig djupare än ca 0,5 meter.

Ledningssträckan gick delvis över berg och gräsmark, delvis i väg. Det var främst vid boplatsen Bj 374 som ledningsdragningen skedde i väg. I schakten påträffades kulturlager och flera förhistoriska lämningar. Kulturlagren liksom anläggningarna genomgrävdes, dels med skårslev dels med grävmaskin. Fynden togs tillvara under inventarienumret GSMA 060046 (se bifogad fyndtabell).

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Inga naturvetenskapliga analyser utfördes.

GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Schaktet vid Bj 52

I schaktets centrala del påträffades ett kulturlager direkt ovanpå berget och under ca 0,2 m matjord. Kulturlagret var ca 0,15 m tjockt. Det innehöll bränd lera, keramikskärvor och slagen flinta (del av kulturlagret är angivet som anl. 1 på fig. 5). I schaktet fanns även en stenfylld kokgrop ca 1 x 1,5 m stor med stenar som var ca 0,3 m stora (anl. 2, fig. 5-6). Gropen genomgrävdes och var ca 0,15 m djup. Strax intill fanns en avlång kokgrop ca 1,4 x 0,8 m stor. Den innehöll rikligt med kol och skörbrända stenar och var 0,25 m djup (anl. 3, fig. 5 och 7). Flera flintor påträffades i anläggningen samt keramikskärvor. Omedelbart söder om anläggning 3 fanns en långsträckt stensamling med mindre stenar i kolrik jord (anl. 4 fig. 5). Anläggningen var ca 0,1 m djup och innehöll enstaka brända flintavslag.

I schaktets absolut sydligaste del (jfr. fig. 2) i kanten av en mindre väg på 0,4 m djup sågs en stenpackning av ca 0,2-0,3 m stora stenar (anl. 5, ej markerad på kartan fig. 5). Stenarna var relativt tätt packade i en ganska jämn stenläggning. Det

Fig. 6. Anläggning 2 väster om gravfältet Bj 52. Foto mot norr.

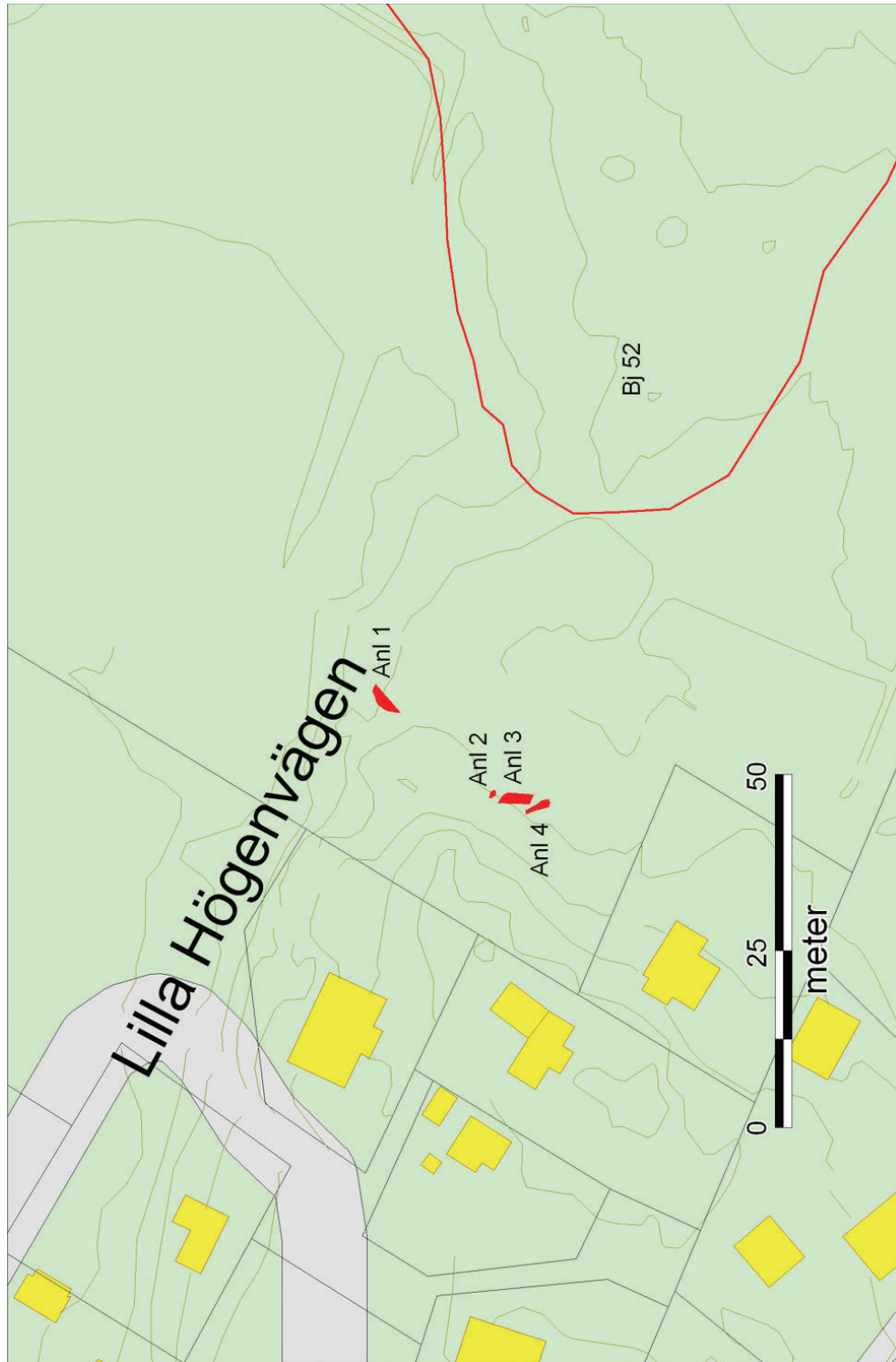

Fig. 5. Läget för påträffade anläggningar väster om gravfältet Bj 52.

Fig. 7. Anläggning 3 väster om gravfältet Bj 52. Foto mot norr.

kan vara fråga om yttre delen av en stensättning, dvs. en grav som kan ha tillhört det intilliggande gravfältet. Inget kol eller brända ben påträffades i packningen. Om det är en gravanläggning ligger den i huvudsak kvar under den lilla vägen.

Schaktet vid Bj 374

I schaktet på östra delen av boplatsen Bj 374 iakttogs ett 0,2 m tjockt kulturlager under ca 0,15 m matjord. Kulturlagret började i höjd med ladugården som låg på östra sidan av vägen och fortsatte ca 10 m söderut. Direkt öster om fastigheten Storegården 1:80 påträffades två anläggningar (fig. 8). Den ena var ett förhistoriskt stolphål. Det var 0,6 m i diameter och ca 0,5 m djupt (fig. 9). I ytan hade det fyra mindre stenar 0,1-0,15 m stora. Direkt SV om stolphålet fanns ytterligare en grop vars form inte gick att avgöra i det smala schaktet. Gropen var något långsträckt och fortsatte in i schaktet åt väster (fig. 10).

FYNDBESKRIVNING

I anläggningarna väster om gravfältet Bj 52 påträffades enstaka flintavslag, ett förrostat järnföremål, några bitar bränd lera samt keramikskärvor. Inget tyder på att fynden eller anläggningarna skulle vara gravar. De härrör snarare från boplatsakti-

Fig. 8. Två anläggningar påträffades i ett kulturlager öster om boplaten Bj 374.

Fig. 9. Anläggning 1 – ett stolphål öster om bopplatsen Bj 374. Foto mot söder.

Fig. 10. Närmast i schaktet ses anl. 1, ett stolphål och strax bakom en anläggning med okänd funktion. Foto mot söder.

vitet. Detsamma gäller fynd och anläggningar som påträffades öster om boplaten Bj 374.

DATERING

Inga ^{14}C -analyser utfördes efter schaktningsövervakningen. Däremot torde det stå klart att de anläggningar som påträffades öster om boplaten Bj 374 tillhör den gårdsmiljö som undersöktes år 2006. Stolphålet och den intilliggande anläggningen bör därför härröra från romersk järnålder. Samma datering gäller troligen för kulturlagret vari anläggningarna låg. Möjligen tyder mynningskärvan från ett keramik- kÄrl på att verksamhet från den förromerska järnåldern eller rentav bronsåldern kan ha förekommit på platsen.

De två kokgropar som påträffades väster om gravfältet (anl. 2-3) liksom det kulturlager vari de befann sig har en oklar datering. Fynden ger knappast någon närmare datering. Möjligen kan flintfynden tyda på att det rör sig om verksamhet som hör hemma i brons- eller äldre järnålder. Även mynningsskärvan från ett keramik- kÄrl i anläggning 3 kan tyda på verksamhet i den äldsta järnåldern.

TOLKNING

Schaktningsövervakningen gav viktig kunskap om att de båda fornlämningarna är större än vad som är angivet på nutida kartor. Det finns boplatstrester öster om den yta som är angiven som boplatsområde Bj 374 och det finns boplatslämningar och eventuellt gravar väster om det område som hittills varit markerat som gravfältet Bj 52. Vid framtida exploateringar i dessa områden är det av vikt att göra arkeologiska insatser.

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

I och med att schaktningsövervakningen är avslutad och lämningarna dokumenterade föreligger inget hinder för avsedd kabeldragning.

LITTERATUR

Nieminen, Johannes. 2008. *Romartida gårdstun vid Storegården*. Arkeologisk rapport från Göteborgs Stadsmuseum 2007:15.

Ragnesten. 2000. Rapport över arkeologisk förundersökning i Göteborgs kommun 1992/1993. Björlanda socken nr 374, stenåldersboplat. Rapport från Göteborgs Stadsmuseum.

Fyndtabell

GSMA

060046: Fornlämning		Enhet	Sakord	st	gr	Material	Beskrivning
001	Bj 52	Anl 1	Avslag	5	31	Flinta	
002	Bj 52	Anl 1	Skärvor	8	23	Keramik	
003	Bj 52	Anl 2	Avslag	2	4	Flinta	
004	Bj 52	Anl 2	Skärvor	4	8	Keramik	
005	Bj 52	Anl 2	Klump	1	6	Järn	Kraftigt förrostad
006	Bj 52	Anl 3	Avslag	4	28	Flinta	
007	Bj 52	Anl 3	Skärvor	7	15	Keramik	1 mynningsskärva
008	Bj 52	Anl 3	Bitar	2	8	Lera	Brända
009	Bj 52	Anl 4	Avslag	2	17	Flinta	1 bränt
010	Bj 374	Anl 2	Avslag	1	12	Flinta	
011	Bj 374	K-lager	Avslag	19	167	Flinta	
012	Bj 374	K-lager	Skärvor	9	44	Keramik	1 mynningsskärva